Kristeligt Dagblad Lørdag 25. januar 1997

Ekelöf og Lagerkrantz

Gunnar Ekelöfs store lyrik i udvalg - Olof Lagerkrantz erindringer om digteren

BØGER

AF BO HAKON JØRGENSEN

Et udvalg den store svensker digter Gunnar Ekelöfs lyriske produktion i dansk oversættelse er udsendt af Gyldendal. Forlaget benytter samtidig lejligheden til at udgive Olof Lagercrantz' »Erindringer om Gunnar Ekelöf« ligeledes i Karsten Sand Iversens danske oversættelse.

Lagercrantz bog er ikke en biografi i vanlig forstand, skønt den er blevet berømmet som en ny måde at skrive biografi på. Hvis det er sandt, er en sådan ny måde inderlig utilfredsstillende, men måske sandere og tættere på et moderne liv end den gammeldags »fra fødsel til død« spejlet i en kunstners produktion

Lagercrantz var ven med Ekelöf, og dertil fører han dagbog. Princippet er så, at han blader kronologisk frem fra venskabets start, engang i midten af 1930'erne, og finder interessante steder i dagbogen, som han så citerer og spinder nogle siders ende over. Det bliver til en redegørelse for adskillige tilfældigheders direkte vej ind i digtene, til en redegørelse for Ekelöfs drikkevaner, bopæle, rejser, familieforhold m.m. Sikkert sandt altsammen, men som helhed meget diffust.

Kun digtningen?

Et eksempel: » (22.2.59) Gunnar er hjemme i smagens, i kunstens verden, men meget lidt i andre verdener. Dér er han lidt træg, men på sine egne felter genial. Hans pande er så høj men ikke bred. Hovedskallen, dødninge- hovedet begynder at træde frem, en lille valk over øjet.(...) Livet igennem koncentrerer Gunnar sig om en bestemt ting. Ingen forelskelse, ingen politisk passion eller andet engagement river ham nogensinde væk fra hovedopgaven. Selv Strindberg, fuldboldsforfatteren frem for nogen, forsøgte sig som skuespiller og havde øjeblikke, hvor kærligheden betød mere end eller i hvert fald lige så meget som digtergerningen. For Gunnar er der kun digtningen«

Hvad får man egentlig at vide her? Det bliver ved Lagercrantz' særlige iagttagende holdning til vennen, som han påstår han elsker, skønt forståelsens identifikation synes fraværende. Man får aldrig lov, for alle de mange navne , henvisninger og personer og steder, at se verden med Ekelöfs øjne.

Ekelöf forbliver et underligt ensomt kunstnerdyr, som gør mærkelige digte. Dér havde den klassiske biografi måske et fejlagtigt bud på personens særlige sammenbinding af detaljer til verdenssyn, men *dog* et bud. Det kunne man diskutere med, det kunne man huske. Dagenes sandhed, mødernes detaljer er intetsigende, hvis de ikke samles til portræt af den bevidsthed, som læseren forventes at skulle møde i værkerne. Vennerne står ofte for tæt på til at se en sådan personens ånd. Og fortolkerne ser kun denne og glemmer tilfældighedernes spil i de tekster de analyserer.

Ekelöfs vanskelige digte aktualiserer denne gamle konflikt om det digteriske overhovedet er alment menneskeligt forståeligt, om forståelsen i virkeligheden ikke er en fejlfortolkning og om hvad der overhovedet skaber mening.

Ekelöf er den moderne digter som tilfældighederne overgår og som forsøger at slibe dem i digtform for i det mindste at forestillingen om orden ikke helt skal forlade mennesket

Virkelighedsflugt?

Et digt fra hans senere år taler om dette næsten uforståelige sted: »At rendyrke følelsen/ eje den uden objekt/ fornemme den i talseries flugt/abstrakte værdiers relativitet/ musik// O bøjninger af melodiers verber/ ind mod hinanden, ud af hinanden/ Himmelske grammatik! / At have lidenskab uden passion:/ passion uden lidenskab:/ Virkelighedsflugt til virkelighed!/ O kunst for kunstens skyld.«

Det er Ekelöfs eget udtryk for det, som Lagercrantz kalder at ikke havde anden tilbøjelighed end digtningen.- og det er dog en

bedre forklaring! For digtet fortæller jo, at ambitionen er at forstå verden indefra, finde dens sammenføjningsmiddel, dens grammatik, finde dens orden. Og som der står, med en drejning af den gamle kritik af digtningen for at være verdensfjern, når den dyrkede sig selv som kunst - så er denne kunst for kunstens skyld netop en bagvej til den selv samme virkelighed:» Virkelighedsflugt til virkeligheden«.

Jeg ville have foretrukket om Lagercrantz havde vist os åndens veje gennem Ekelöfs digte (som fremtræder så meget lettere i Karsten Sand Iversens gode mundrette oversættelse) frem for at give os erindringerns sprængte stumper af en savnet ven.

Læseren har alligevel kun digtene at møde ham i. Venskabet er Lagercrantz alene og næsten for meget på hans betingelser. Hans dagbog husker for meget, som digtet glemmer for at blive til digt!

Olof Lagercrantz: Jeg bor i en anden verden, men du bor jo i den samme. Erindringer om Gunnar Ekelöf. Oversat af Karsten Sand Iversen.220 sider. Kr. 275. Gyldendal.
Gunnar Ekelöf: Fyrsten af Emgion. Udvalgte digte. Udvalgt og oversat af Karsten Sand Iversen 142 sider. Kr. 200. Gyldendal.

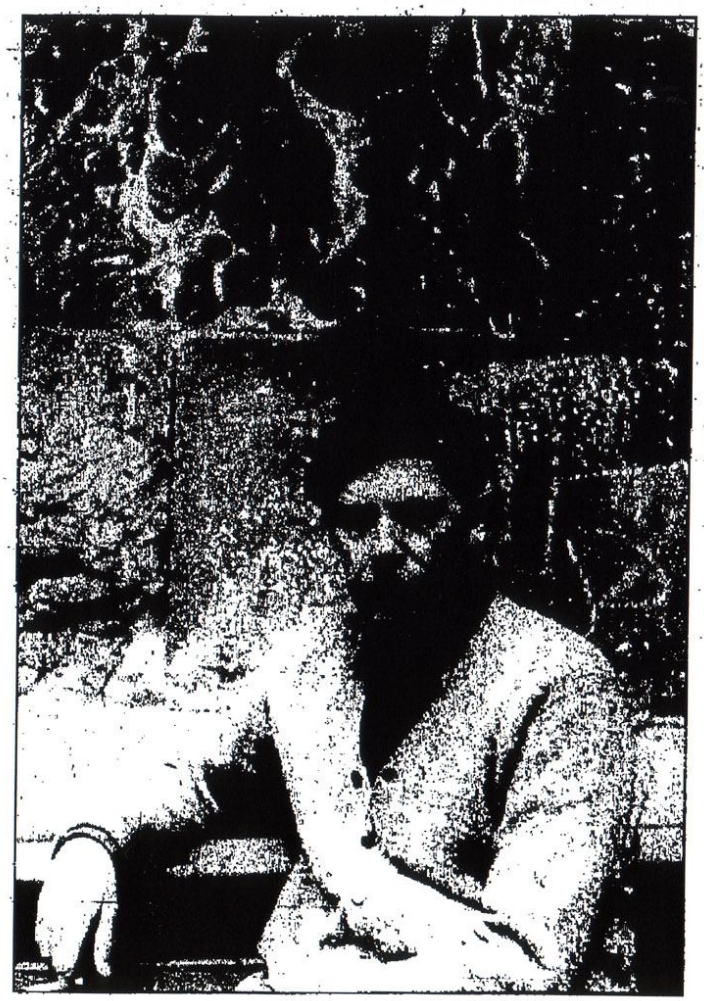

Gunnar Ekelöf var inspirationskilde for mange danske digtere. Karsten Sand Iversen har præsenteret en god og mundret oversættelse.